

Scientific journal
PHYSICAL AND MATHEMATICAL EDUCATION
Has been issued since 2013.

ISSN 2413-158X (online)
ISSN 2413-1571 (print)

Науковий журнал
ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНА ОСВІТА
Видається з 2013.

<http://fmo-journal.fizmatsspu.sumy.ua/>

Цьома Н.С. Критеріальна основа дослідження рівня критичного мислення майбутніх кваліфікованих робітників. Фізико-математична освіта. 2018. Випуск 1(15), частина 2. С. 93-97.

Tsoma N. Criterion basis of studying the level of critical thinking of future skilled workers. Physical and Mathematical Education. 2018. Issue 1(15), part 2. P. 93-97.

УДК 378.015.311:159.955-021.412.1(045)

Н.С. Цьома

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка, Україна
korzhushenko.lv.73@gmail.com

КРИТЕРІАЛЬНА ОСНОВА ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Анотація. Формулювання проблеми. Здатність людини до прийняття відповідального рішення визначається його здатністю обробляти інформацію і формувати на цій основі власну ціннісно-смыслову позицію щодо подій, фактів, предметів. Освічений кваліфікований робітник XXI століття – це не просто «робітник, який знає», а робітник, який здатний певним чином ставитися до того, що він знає, аргументувати свою позицію і використовувати свої знання і ресурс власного розвитку.

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки, прийняття якої зумовлено необхідністю підвищення якості освіти, вказано, що одним із першочергових завдань «є виховання людини інноваційного типу мислення» орієнтованого на майбутнє. Таким типом мислення ми вважаємо критичне.

Критичне мислення та побудований на його засадах освітній процес за останні десять років стали основою освітніх реформ і у провідних країнах Європи. Всесвітній економічний форум у Давосі регулярно складає перелік актуальних навичок, необхідних для успішної кар'єри. За останні роки критичне мислення піднялося в рейтингу цих навичок з четвертого місця (навички для 2015 року) до другого (навички, які будуть важливими в 2020 році).

Тому розвиток критичного мислення як важливої професійної якості майбутнього кваліфікованого робітника вимагає організації діагностики рівня його розвитку.

Матеріали і методи. Для вивчення даного питання нами було використано комплекс взаємопов'язаних теоретичних та емпіричних методів педагогічного дослідження: теоретичних (аналіз, систематизація й узагальнення педагогічних та психологічних досліджень, законодавчих і нормативних документів, обґрунтування критеріальної основи дослідження рівня розвитку критичного мислення майбутніх кваліфікованих робітників); емпіричних (спостереження за освітнім процесом).

Результати. Розкрито критеріальну основу для дослідження рівня критичного мислення майбутніх кваліфікованих робітників закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Висновки. Таким чином, визначення розвитку критичного мислення майбутніх кваліфікованих робітників ґрунтується на 3-х критеріях (пізнавальному, діяльнісному та особистісному), де показниками виступають обсяг знань, уміння аналізувати, уміння оцінювати, уміння синтезувати, уміння рефлексувати та уміння комунікувати відповідно.

Ключові слова: критерії, пізнавальний критерій, діяльнісний критерій, особистісний критерій, критичне мислення, розвиток критичного мислення.

Вступ. Одним із напрямів реформування системи сучасної професійної (професійно-технічної) освіти (П(ПТ)О) є орієнтація на розвиток критичного мислення особистості, яке передбачає: наявність навичок рефлексії щодо власної розумової діяльності, вміння працювати з поняттями, судженнями, думками, проблемами; розвиток здібностей до аналітичної, прогностичної діяльності, проблемного бачення, пошуку альтернативних, інноваційних форм, засобів і методів, що сприяють раціональному вирішенню професійних завдань, а також до оцінки аналогічних можливостей інших людей, що робить розвиток цього виду мислення важливою умовою для конкурентоспроможності фахівця.

Методи дослідження. Порівняльний аналіз джерел наукової педагогічної літератури дають можливість стверджувати про те, що проблема розробки критеріального апарату щодо розвитку критичного мислення майбутніх кваліфікованих робітників є досить актуальною. Ця проблема розглядається науковцями О. Брушлинським [1], С. Векслером [2], К. Гуревичем, О. Борисовою [3], М. Ліпманом [4].

Результати дослідження. Поняття «критерій» (в перекладі з грец. kriterion – засіб судження, переконання, міра) у найбільш загальному вигляді критерій – це важлива й визначальна ознака, яка характеризує різні якісні аспекти явища та його сутність.

Якщо критерії розглядаються як основа для оцінки сформованості певного явища, то показник відноситься до якісної і кількісної його характеристики сформованості явища, тобто свідчить про ступінь сформованості того чи іншого критерію. Показник – це те, завдяки чому можна судити про розвиток тахід будь-якого процесу і явища.

Оскільки показники повинні описувати повну характеристику вивчаючого процесу, тому один критерій може мати кілька показників.

Досліджуючи проблему критичного мислення, привертають увагу висновки О. Ягупової, де визначено критерії діагностування практичного мислення майстрів виробничого навчання: ціннісно-мотиваційний, системно-образний, поняттєво-змістовний, операційно-дійовий, суб'єктний критерії [8, с. 94-97].

І. Расходова у власних дослідженнях розвитку критичного мислення через «Я»-концепцію запропонувала такий ряд критеріїв.

- Розвиток аналізу і самоаналізу особистості. Процес рефлексії у розвитку критичного мислення відіграє важливу роль, так як відбувається глибокий аналіз подій, явищ або фактів. Головна ідея критичного мислення полягає в тому, щоб зуміти аргументувати і довести власну точку зору за допомогою доказової інформації, фактів або спростувати чи відкинути початкові ідеї за їх непридатність з метою пошуку істинного знання.

- Розвиток особистості в професійній сфері. Критичне мислення дозволяє особистості використовувати раніше набуті знання для вирішення різного роду проблем. Для оволодіння вміння мислити критично особистість застосовує інтелектуальні вміння і навички, користується особистим життєвим і науковим досвідом. В той же час критичне мислення носить індуктивний характер, тобто воно тісно пов'язане з конкретною науковою, а значить і з професійною діяльністю особистості.

- Освітня діяльність особистості. Критичне мислення передбачає використання вже сформованих раніше умінь і навичок, а також оволодіння новими в процесі досягнення поставленої мети. Причому наявні знання, вміння і навички є відправною точкою в розвитку критичного мислення. Спираючись на знання, критичне мислення дає чітку установку на такі критерії інтелектуальності як ясність, правдоподібність, точність, значимість, глибина. Завдяки критичному мисленню освітній процес стає змістовним і цілеспрямованим, де особистість проробляє реальну інтелектуальну роботу, займаючись пошуком інформації, її зіставленням з альтернативними точками зору, обговорюючи проблеми в колективі, вирішуючи хвилюючі її проблеми, особистість уточнює і поглиблює і власну позицію.

- Цілепокладання особистості. Постановка мети є основною відправною точкою у вирішенні конкретної проблеми. Вирішуючи будь-яку проблему особистість повинна чітко розуміти для чого це потрібно, як зміниться її життя або обставини після розв'язання поставленої проблеми. Цілі можуть бути різні і включати в себе вибір варіантів вирішення проблеми або в разі відсутності таких, їх вироблення; перевірку надійності інформації і її оцінку; аналіз передбачуваного розвитку подій і так далі.

- Критичне мислення – це мислення соціальне. Будь-яка критично мисляча особистість знаходиться в співтоваристві і намагається вирішувати не тільки особисті, але і глобальні проблеми. Тільки під час обміну думками, в суперечках, дискусіях, дебатах перевіряється і зміцнюється власна позиція особистості. Варто зазначити, що обмін думками може бути, як ефективним так і деструктивним [7].

У своїх підходах до процедури діагностування рівня критичного мислення ми виходили з того, що:

- вибір критеріїв має бути узгоджений зі структурою критичного мислення;
- значення кожного критерію має визначатися на основі його показників, а їх кількість повинна бути достатньою для висновку про рівень відповідного критерію;
- визначення показників має здійснюватися із залученням спеціальних методик, які можуть бути авторські або розроблені іншими вченими й адаптовані до потреб дослідження.

Враховуючи вищевикладене, для визначення рівня розвитку критичного мислення майбутніх кваліфікованих робітників у процесі вивчення інформатичних дисциплін нами визначено наступні критерії його розвитку:

- 1) *пізнавальний критерій* – означає сформованість системи знань (загальні, спеціальні) з предмету «Інформаційні технології», де показниками виступають глибина та обсяг знань майбутніх кваліфікованих робітників;

- 2) *діяльнісний критерій* – виражає здатність майбутніх кваліфікованих робітників здійснювати пошук шляхів у вирішенні поставлених завдань. Даний критерій має наступні показники: вміння аналізувати/уміння синтезувати та вміння робити прогнози і оцінювати їх;

- 3) *особистісний критерій* – передає наявність сформованості особистісних якостей учнів для здійснення майбутньої професійної діяльності, де показниками виступають уміння рефлексувати та комунікувати.

Пізнавальний критерій визначає ступінь володіння майбутніми кваліфікованими робітниками теоретичними (загальнопрофесійними, професійними, інформатичними) знаннями, усвідомлення суспільної значущості роботи у професійній сфері кваліфікованих робітників в умовах інформаційно насиченого суспільства. Даний критерій передбачає розвиток інтелектуально-пізнавальних процесів, творчого мислення і проектного уяви, механізмів розуміння і осмислення.

Він проявляється у свідомому оволодінні знаннями, грамотною і чіткою постановкою задачі, проблем, їх оцінці; готовність самостійно і творчо використовувати отриманий досвід і знання у професійній діяльності; забезпеченні індивідуального особистісного і різностороннього розвитку під час освітньої і професійної діяльності. Основними пріоритетними мотивами є: потреба в отриманні професійних знань, здатність до їх застосування, прагнення до професійного саморозвитку, до високої самоактуалізації й успішної самореалізації особистісно-творчого потенціалу.

Пізнавальний критерій включає в свою структуру знання про себе в цьому світі як неповторної унікальної особистості, сутності критичної діяльності і ролі уяви, інтуїції в творчому процесі, усвідомлення себе як суверенного джерела творчості. Показником даної групи знань ми обрали обсяг знань – це сукупність знань (фактів, понять, правил, висновків, явищ і процесів тощо), яка засвоєна майбутніми кваліфікованими робітниками.

Діяльнісний критерій характеризує кілька аспектів та містить такі базові логічні операції: аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення, класифікація, систематизація. Кожна з цих логічних операцій виконує свою важливу функцію у процесі пізнання й знаходиться у складному взаємозв'язку з іншими операціями. Так, аналіз дозволяє розділити ціле на частини; синтез слугує засобом поєднання окремих елементів у єдине ціле; порівняння дозволяє установити схожість та відмінність окремих об'єктів; абстрагування забезпечує виокремлення одних ознак й відволікання від інших; узагальнення є засобом об'єднання предметів або явищ за їхніми суттєвими ознаками; класифікація дозволяє здійснити поділ предметів за певними ознаками; систематизація забезпечує поділ та подальше об'єднання, але не окремих об'єктів, а їхніх груп та класів.

До діяльнісного критерію відносяться уміння з контролю розумової діяльності та її самовдосконалення: уміння бачити проблему, діалектичний зв'язок між суперечностями; доводити–добирати прийнятні, відповідні та несуперечливі аргументи;

знаходити контраргументи; помічати факти, що суперечать власній думці; обґрунтовувати; оцінювати – вибирати одну з альтернатив, усвідомлювати обмеження, що накладаються на висновок (істинність висновку за певних умов); уміння спростовувати (фальсифікація); узагальнювати; будувати гіпотези; робити висновки.

Тому у якості критеріальних показників визначено уміння аналізувати, уміння оцінювати та уміння синтезувати.

Особистісний критерій характеризує рівень сформованості особистісних якостей, ціннісних установок, які необхідні для розвитку критичного мислення майбутніх кваліфікованих робітників. Даний критерій передбачає творче відношення та інтерес до майбутньої професії; орієнтацію на успішну діяльність та на досягнення високих результатів у професійній діяльності.

Умовою успішної діяльності майбутніх кваліфікованих робітникам є процес здійснення безпосередньої або опосередкованої взаємодії, уміння правильно, грамотно й аргументовано пояснювати свою думку й адекватно сприймати інформацію від інших, тобто активно комунікувати.

Важливим аспектом особистісного критерію є рефлексія майбутніх кваліфікованих робітників, оскільки вона передбачає здійснення постійного аналізу та самоаналізу діяльності і досягнутих результатів.

Уміння оцінити висловлювання або інші припущення є думкою або описом сприйняття досвіду, ситуації, судження або думки людини; також вміння оцінити значимість актуальних або активних комунікацій між висловлюваннями, описами, питаннями або іншими формами взаємодії.

Самооцінка особистості – результат оцінювання особистістю своїх якостей, себе, рівня успішності власної діяльності та комунікації. Від неї залежать взаємини людини з навколишнім середовищем, з оточуючими, її критичність, вимогливість до себе, відношення до успіхів і невдач. Тим самим вона впливає на ефективність діяльності й подальший розвиток особистості. Самооцінка пов'язана з однією з центральних потреб людини – потребою в самоствердженні, із прагненням людини знайти своє місце в житті, ствердити себе як члена суспільства в очах оточуючих і у своїй власній думці.

Самоаналіз є оцінкою власних суджень, перевіркою отриманих результатів і правильного застосування пізнавальних навичок, об'єктивної пізнавальної самооцінки власної думки, оцінки ступеня впливу стереотипів, упереджень, емоцій або інших факторів, що обмежують об'єктивність або раціональність судження; оцінка власної мотивації, цінностей, відносини і інтересів для справедливої, повної, раціональної, об'єктивної, розумної оцінки аналізу, інтерпретації, оцінки, виведення або судження.

Показниками даного критерію є уміння рефлексувати та уміння комунікувати.

Беручи за основу розроблені критерії та показники, у ході констатувальної діагностики ми вважаємо доцільним виділити три рівні розвитку критичного мислення майбутніх кваліфікованих робітників: низький, середній і високий.

Низький рівень розвитку критичного мислення майбутніх кваліфікованих робітників характеризується низькою ініціативністю в оволодінні теоретичними знаннями з інформатичних дисциплін; дуже приблизними уявленнями про інформаційні технології; відсутністю прагнень до оволодіння теоретичними знаннями з інформатичних дисциплін, до вдосконалення інформатичних знань, умінь і навичок; низький рівень мотивації до здійснення аналітичної діяльності на уроках інформатичних дисциплін; невизначеність цілей, завдань і мотивів щодо розвитку критичного мислення; несформованість умінь розв'язувати «критичну» ситуацію та шукати етапи виходу з неї.

Учні з низьким рівнем критичного мислення не здатні перенести чи апроксимувати знання у нові умови, не володіють методами вирішення завдань, виконують вправи за зразком або лише під керівництвом викладача або за відомим алгоритмом. Для цього рівня характерний низький рівень сформованості елементарних розумових операцій: аналізу, синтезу, порівняння. Низький рівень активності, розкутості, демократичності мислення. Байдужість до оцінки учнями своїх успіхів і невдач, надають перевагу тому, щоб в їхні справи ніхто не втручався. Учні з низьким рівнем критичного мислення непослідовні у власних діях, не самостійні. У них творчість відсутня, а пізнавальна активність низька. Процеси комунікації не налагоджено, особистість не чує ні себе, ні оточуючих, не може адекватно сприйняти будь-які аргументи. Відсутня увага чи інтерес до співрозмовника, але наявне нехтування фактами, тобто звичка робити висновки за відсутності достатньої кількості даних; часто є помилки в побудові висловлень: неправильний вибір слів, сумбурність повідомлення, слабка здатність до переконливості, нелогічність тощо; невірний вибір стратегії і тактики спілкування.

Середній рівень характеризується наявністю потреб в оволодінні теоретичними знаннями з інформатичних дисциплін та прагнень до вдосконалення інформатичних знань, умінь і навичок; учні умотивовані до здійснення пошукової діяльності на уроках інформатичних дисциплін; водночас їм притаманне часткове визначення цілей і завдань; наявність несистемних знань з інформатичних дисциплін, необхідних для розв'язування професійних завдань; усвідомлення змісту поставленої проблеми, вирішення її за шаблоном; невисокий рівень організованості та цілеспрямованості; відсутність активної позиції, при цьому учні залежать від думок, поглядів людей їхнього кола спілкування; обмежений досвід у вирішенні проблемних завдань. Учні цього рівня володіють окремими мисленнєвими операціями (аналіз, оцінка), тому виконують вправи за зразком, за відомим алгоритмом, при цьому відпрацьовують певні навички і вміння, самостійно розбирають ключові поняття і дії. Ведеться спроба вирішення проблем відомим способом. При переносі знань та умінь у нові умови учні припускаються помилок, які ситуативно здатні виправити самостійно. Учня властивий певний ступінь самостійності й активності у власній професійній діяльності.

Високий рівень розвитку критичного мислення характеризується наявністю у майбутнього кваліфікованого робітника сформованого усвідомлення мотивів ефективно користуватися інформацією у професійному середовищі; яскраво вираженими потребами в оволодінні теоретичними знаннями з інформатичних дисциплін, прагненнями до постійного вдосконалення знань, умінь і навичок з інформатичних дисциплін; високим рівнем мотивації; наявністю усвідомлених і системних знань з інформатичних дисциплін; сформованістю свідомих високорозвинених умінь здобувати знання самостійно та застосовувати їх; високою здатністю до критичного аналізу і самоаналізу в конкретних ситуаціях; проявом бажання постійно займатися самоосвітою й самовдосконаленням.

Усвідомивши зміст поставленої проблеми, учні самостійно висувають і обґрунтовують гіпотезу та здатні її перевірити, усвідомлюючи можливі наслідки. Об'єктивно здійснюють самооцінку. Пропонують і обґрунтовують власну думку або знаходять спільне рішення. Спостерігається емоційний комфорт при поданні учням нового, нестандартного завдання або виду роботи; немає побоювань помилитися в умовах висловлення власної точки зору. З'являється потреба в подоланні звичних шаблонів відтворення репродуктивного матеріалу, потреба у використанні отриманих знань, в позитивному перетворенні свого досвіду пізнавальної діяльності, способів навчальної роботи, знань, накопичених в ході навчання і поза ним. Спостерігається терпимість по відношенню до аргументованої критики на свою адресу.

Високий рівень розвитку критичного мислення мають учні, які вміють осмислити навчальну інформацію, самостійно ставити вирішувати проблеми, виробляти власну аргументовану позицію, аналізувати та систематизувати знання з інформатичних дисциплін та узгоджувати її з новою інформацією, виконувати професійні завдання нестандартними способами, прогнозувати та передбачати результати своєї діяльності, здатні до самоаналізу, самостійності та активності в пізнавальній і професійній діяльності.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, за результатами структурного аналізу було визначено систему критеріїв і показників, за якими можливо дослідити рівень розвитку критичного мислення у майбутніх кваліфікованих робітників у процесі вивчення інформатичних дисциплін (табл. 1).

Таблиця 1

Критерії та показники розвитку критичного мислення майбутніх кваліфікованих робітників

Компоненти	Критерії	Показники
Когнітивний	Пізнавальний	Обсяг знань
Операційний	Діяльнісний	Уміння аналізувати
		Уміння оцінювати
		Уміння синтезувати
Поведінковий	Особистісний	Уміння рефлексувати
		Уміння комунікувати

У відповідності до обраних показників нами розроблено систему засобів визначення рівнів сформованості критичного мислення майбутніх кваліфікованих робітників, зокрема, тестування для виявлення обсягу знань; тестування для виявлення умінь аналізувати, синтезувати та оцінювати; адаптовані методика Л. Бережної для діагностики рефлексії та методика М. Снайдера для визначення рівня умінь слухати.

Таким чином, визначення розвитку критичного мислення майбутніх кваліфікованих робітників ґрунтується на 3-х критеріях (пізнавальному, діяльнісному та особистісному), де показниками виступають обсяг знань, уміння аналізувати, уміння оцінювати, уміння синтезувати, уміння рефлексувати та уміння комунікувати відповідно.

Список використаних джерел

1. Брушлинский А. В. Психология мышления и проблемное обучение. М.: Знание, 1983. 96 с.
2. Векслер С. И. Обнаружение и опровержение ошибок как средство развития критичности мышления. Актуальные психолого-педагогические проблемы обучения и воспитания. М., 1970. С. 18.
3. Гуревич К. М., Борисова Е. М. Психологическая диагностика. Учебное пособие. М.: УРАО, 2000. 368 с.
4. Ліпман М. Чим може бути критичне мислення. Вісник програм шкільних обмінів. 2006. № 27. С. 17-23.
5. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: схвалено Указом Президента України від 25.06.2013 р. № 344/2013. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 1.03.2018).
6. Ожегов С. И. Словарь русского языка: 70 000 слов / Под ред. Н. Ю. Шведовой. 21-е изд., перераб и доп. М.: Рус. яз., 1989. 924 с.
7. Радкевич В. О. Компетентнісний підхід до розроблення Державних стандартів професійно-технічної освіти. Проф.-тех. освіта. 2012. № 3. С. 8–10.
8. Ягупова О. В. Особливості розвитку практичного мислення майстрів виробничого навчання : дис. ... кандидата психол. наук : 19.00.03. Х., 2009. 286 с.

References

1. Brushlynskyi A. V. Psykholohyia myshleniya y problemnoe obuchenyie [Tekst]. M.: Znanye, 1983. 96 s.
2. Veksler S. Y. Obnaruzhenye y oproverzhenye oshybok kak sredstvo razvytiya krytychnosti myshleniya [Tekst] // Aktualnye psykholoho-pedahohycheskye problemy obucheniya y vospytaniya. M., 1970. S. 18.
3. Hurevych K. M., Borysova E. M. Psykholohycheskaia dyahnostyka. Uchebnoe posobyie. - M.: URAO, 2000. 368 s.
4. Lipman M. Chym mozhe buty krytychne myslennia // Visnyk prohram shkilnykh obminiv. 2006. № 27. S. 17-23.
5. Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini na period do 2021 roku: skhvaleno Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 25.06.2013 r. № 344/2013. Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy» / VR Ukrainy. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (data zvernennia: 1.09.2018).
6. Ozhehov S. Y. Slovar russkoho yazyka: 70 000 slov / Pod red. N. Yu. Shvedovoi. – 21-e yzd., pererab y dop.- M.: Rus. yaz., 1989. 924 s.
7. Radkevych V. O. Kompetentnisnyi pidkhid do rozroblennia Derzhavnykh standartiv profesiino-tekhnichnoi osvity // Prof.-tekh. osvita. 2012. № 3. S. 8–10.
8. Iahupova O. V. Osoblyvosti rozvytku praktychnoho myslennia maistriv vyrobnychoho navchannia : dys. ... kandydata psykhol. nauk: 19.00.03. Kh., 2009. 286 s.

CRITERION BASIS OF STUDYING THE LEVEL OF CRITICAL THINKING OF FUTURE SKILLED WORKERS

N. Tsoma

Makarenko Sumy State Pedagogical University, Ukraine

Abstract. The wording of the problem. A person's ability to make a responsible decision is determined by his ability to process information and form on this basis his own value-semantic position regarding events, facts, objects. An educated skilled worker of the 21st century is not just a "worker knows", but a worker who is able to relate in a certain way to what he knows, to argue his position and use his knowledge and the resource of his own development.

The National Strategy for the Development of Education in Ukraine for 2012-2021, the adoption of which is due to the need to improve the quality of education, states that one of the priority tasks "is to educate a person of an innovative type of thinking" oriented to the future. This type of thinking we consider critical.

Critical thinking and the educational process built on its basis over the past ten years have become the basis of educational reforms in the leading countries of Europe. The World Economic Forum in Davos regularly compiles a list of relevant skills needed for a successful career. In recent years, critical thinking has risen in the ranking of these skills from fourth place (skills for 2015) to second (skills that will be important in 2020).

Therefore, the development of critical thinking as an important professional quality of the future skilled worker requires the organization of diagnostics of the level of its development.

Materials and methods. To study this issue, we used a set of interconnected theoretical and empirical methods of pedagogical research: theoretical (analysis, systematization and generalization of pedagogical and psychological research, legislative and regulatory documents, substantiation of the criterial basis for studying the level of development of critical thinking of future skilled workers) empirical (observation of educational process).

Results. A criterion basis for researching the level of critical thinking of future qualified working institutions of vocational (vocational) education is disclosed.

Conclusions. Thus, the definition of the development of critical thinking of future skilled workers is based on 3 criteria (cognitive, activity and personal), where the indicators are the amount of knowledge, the ability to analyze, the ability to evaluate, the ability to synthesize, the ability to reflect and the ability to communicate accordingly.

Keywords: *criteria, cognitive criterion, activity criterion, personality criterion, critical thinking, development of critical thinking.*